

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Oferta wydawnicza i czytelnicy w systemie książki wydawców katolickich

Author: Joanna Wróbel

Citation style: Wróbel Joanna. (2011). Oferta wydawnicza i czytelnicy w systemie książki wydawców katolickich. "Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media" (Nr 2 (9), (2011) s. 71-92).

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Joanna Wróbel

Zakład Czytelnictwa

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej

Uniwersytet Śląski w Katowicach

e-mail: jwrobel@us.edu.pl

OFERTA WYDAWNICZA I CZYTELNICY W SYSTEMIE KSIĄŻKI WYDAWCÓW KATOLICKICH

ABSTRAKT:

W kulturę czytania wpisuje się m.in. percepcja tytułów o profilu katolickim. Książka wydawców katolickich ma na tyle ugruntowaną pozycję w branży edytorskiej, że możemy mówić o istnieniu odrębnego systemu. Posiada ona bowiem swoich wydawców, instytucje upowszechniające, publiczność i instytucje promujące. Edytorzy książki katolickiej, kreując ofertę wydawniczą, uwzględniają segmentację rynku, obiegi czytelnicze i wzory zachowań odbiorców. Przekłada się to bezpośrednio na propozycje tytułowe wprowadzane na rynek księgarski.

SŁOWA KLUCZOWE:

Czytelnictwo książki wydawców katolickich. Książka wydawców katolickich. Obiegi czytelnicze. Oferta wydawnicza. Segmentacja rynku. System książki. Wydawnictwa katolickie. Wzory zachowań czytelniczych.

Książki wydawców katolickich tworzą odrębny podsystem, będący integralną częścią kultury książki. Niniejszy artykuł omawia bieżącą ofertę księgarską wydawnictw aktywnych na polskim rynku

księgarskim po roku 1989. Autorka stworzyła bazę oficyn katolickich, która rejestruje ponad 200 instytucji. W Targach Wydawców Katolickich w 2011 roku wzięło udział 140 wystawców, których można uznać za najbardziej przedsiębiorczych w tej branży. Ich bieżąca oferta wydawnicza jest dostępna nie tylko w stacjonarnych księgarniach i hurtowniach, ale również w Internecie. Największą wirtualną księgarnią literatury religijnej jest Księgarnia Internetowa Gloria24.pl. Omawiając ofertę wydawczą najaktywniejszych edytorów przyjęto kryterium tematyczno-formalne.

Segmentacja rynku i obiegi czytelnicze

Komunikacyjne ujęcie książki jako nośnika treści zakłada, że powinna ona zaspokoić potrzeby emocjonalne, poznawcze, rozrywkowe itp. potencjalnych odbiorców. Jest więc wydawana po to, by znaleźć swojego czytelnika. Kształtowanie, ukierunkowanej na adresatów, oferty wydawniczej nazywamy segmentacją rynku. Ta z kolei wynika z zapotrzebowania (popytu) na określony typ publikacji oraz własnych możliwości działania edytora. Można wyróżnić sześć dużych segmentów na rynku książki [6, s. 109]: rynek nauki, rynek informacji, rynek dydaktyki, rynek lektur spontanicznych (rynek lektur czasu wolnego, rynek emocji), rynek wiary, zespół rynków „niszowych”. Powyższy ogólny podział determinują nie tylko różnice pomiędzy ofertą czy adresatami, ale także odmienne kanały dystrybucji, zasady ustalania wysokości nakładów i kalkulacji cen, cele i reguły zarządzania polityką wydawniczą. Każdy segment ma własną infrastrukturę w postaci: instytucji, nagród literackich, targów książki, księgarni, klubów czytelniczych itp. Ponadto dany tytuł może występować na kilku rynkach, a sam użytkownik może być czytelnikiem książek oferowanych przez różne segmenty.

Segmentacja rynku książki, podyktowana w dużej mierze celami merkantylnymi wydawnictwa, współlistnieje z tzw. koncepcją obiegów literatury, która obejmuje wszystkich uczestników procesów komunikacyjnych – odbiorców, pośredników i autorów. Krytyk i historyk literatury, Stefan Żółkiewski, badając polską kulturę literacką pierwszej połowy XX wieku, wyróżnił pięć obiegów: wysokoartystyczny, popularny, brukowy, „dla ludu” i jarmarczny. Każdy z nich miał swoich czytelników, pisarzy, teksty i instytucje.

Książka wydawców katolickich ma swoje ugruntowane miejsce na polskim rynku wydawniczym, a w kontekście powyższych rozważań można je nie tylko wskazać, ale i zaobserwować jej przenikanie przez

odrębne segmenty i obiegi czytelnicze. Autorka rozumie pojęcie książki katolickiej jako zapis myśli ludzkiej, w postaci publikacji drukowanej lub elektronicznej, który: 1. pod względem formalnym: został opublikowany przez wydawnictwo katolickie, posiada imprimatur; 2. pod względem pełnionych funkcji: szerzy słowo Boże, informuje o sprawach i o osobistościach Kościoła katolickiego, edukuje w zakresie wiary i praktyki katolickiej, kształtuje kulturę, treści i wartości chrześcijańskie, opisuje problemy wiary i moralności katolickiej, a rzeczywistość poprzez pryzmat katolickiego światopoglądu, stanowi pomoc w liturgii, modlitwie i katechizacji. Podstawowym kryterium jest fakt publikacji książki w wydawnictwie katolickim. Imprimatur i pełnione funkcje nie zawsze występują łącznie [12].

Książka katolicka jako system

Książka jako medium, nośnik treści o szerokim oddziaływaniu społecznym, funkcjonuje w ścisłym powiązaniu z instytucjami odpowiedzialnymi za jej dystrybucję i udostępnianie, a za pośrednictwem tychże z czytelnikiem [2, s. 24]. Relacje, które zachodzą pomiędzy książką a wymienionymi ogniwami, odnoszą się także do publikacji wydawanych przez edytorów katolickich. Możemy wymienić kilka czynników, które pozwalają wyodrębnić podsystem książki wydawców katolickich, będący integralną częścią kultury książki. Pierwszym z nich jest istnienie grupy wydawców o wyraźnie określonym profilu, należą do nich: wydawnictwa diecezjalne i seminaryjne; wydawnictwa zakonne; wydawnictwa katolickich instytucji naukowych; wydawnictwa instytucji kościelnych, stowarzyszeń, ruchów i fundacji; wydawnictwa związane z tytułami prasowymi oraz katolickie wydawnictwa niezależne¹. Drugim czynnikiem świadczącym o funkcjonowaniu takiego systemu jest fakt istnienia instytucji upowszechniających książkę wydawców katolickich. Można je podzielić na dwie grupy, gdyż w zależności od charakteru są odpowiedzialne za inne aspekty upowszechniania. Księgarnie, hurtownie i księgarnie internetowe o profilu katolickim odpowiadają za odrębną dystrybucję i są powiązane z czynnikiem handlowym. Biblioteki teologiczne, kościelne i parafialne udostępniają książkę katolicką zainteresowanym czytelnikom nieodpłatnie.

¹ Oficyny wydające książki o tematyce religijnej, których właścicielami są osoby prywatne, np.: Biały Kruk, Wydawnictwo M, Rafael.

Kolejny składnik tego systemu stanowi publiczność o wyraźnym profilu, która nadaje książce katolickiej swoistą funkcję i zapewnia specyfikę odbioru. Można tutaj wymienić osoby duchowne, studentów katolickich uczelni wyższych, osoby świeckie zawodowo związane z instytucjami kościelnymi, osoby poszukujące określonej tematyki² lektury, osoby świadome swojej wiary i pragnące ją pogłębić.

Ostatnim komponentem są instytucje, akcje i przedsięwzięcia promujące książkę wydawców katolickich. Należą do nich Targi Wydawców Katolickich, Kluby Książki Katolickiej, Stowarzyszenie Wydawców Katolickich, serwisy internetowe, np.: Opoka, Katolik, Jeremiasz.pl, Katolicka Agencja Informacyjna³, chrześcijański serwis Mateusz. Ponadto cały pakiet narzędzi marketingowych, takich jak: spotkania autorskie, wystawy książek katolickich, konferencje, imprezy cykliczne, listy bestsellerów katolickich księgarni, nagrody literackie i wiele innych.

Wzory zachowań czytelniczych

Wydawcy katoliccy, podobnie jak cała branża edytorska, podejmując działania mające na celu zaspakajanie potrzeb czytelniczych swoich odbiorców, korzystają ze znajomości segmentacji rynku i obiegów czytelniczych. Jednak, aby wypracować mocną pozycję na rynku, nie wystarczy skupić się tylko na pokryciu popytu. Konfesyjne domy wydawnicze wiedzą o tym doskonale, czego przykładem jest kreowanie przez nich wzorów zachowań czytelniczych. Służą temu komunikaty nadawane przez edytora, które towarzyszą wprowadzaniu tytułu na rynek. W systemie książki religijnej można wyróżnić trzy wzory zachowań czytelniczych dla: literatury wysokiej, literatury popularnej i nurtu literatury okolicznościowej. Wymienione wzory wskazują na wysoką polaryzację krajowej literatury katolickiej, gdyż w większości funkcjonuje ona równolegle w obiegu wysokoartystycznym i popularnym. Dla uczestników pierwszego z nich wydawcy przygotowują edycje specjalne, tak pod względem edytorskim – szata graficzna, ilustracje, jak treściowym – dzieła teologiczne, filozoficzne, literatura piękna. Publikacje popularne odpowiadają na potrzeby

² Tematyka: teologiczna, filozoficzna, historyczna, dotycząca rodziny, małżeństwa, wychowania, formacji kapłańskiej i zakonnej, różnych kategorii duchowości i inne.

³ Dział *kultura* serwisu internetowego eKai: <http://ekai.pl/kultura/ksiazki/>.

odbiorców o minimalnych kompetencjach czytelniczych, a sam kontakt zachodzi w specyficznej sytuacji komunikacyjnej, na którą często wpływają czynniki pozaliterackie. Mogą to być m.in. społecznie praktykowane sposoby spędzania czasu wolnego, realizowane w aspekcie wypoczynku i rozrywki. W ten sposób przechodzimy od obszaru obiegu czytelniczych do segmentów rynku, co świadczy o koegzystencji tych zjawisk w komunikacyjnym ujęciu książki. Jeśli przeanalizujemy wymienione wcześniej części składowe ogólnego rynku wydawniczego, to w pierwszym momencie zauważymy, że pozycje katolickie znajdują swoje miejsce na rynku wiary, który oferuje publikacje o treściach religijnych różnych wyznań, chrześcijańskich i niechrześcijańskich. Nie zamyka się ona jednak tylko w tym sektorze, swobodnie przekraczając ramy rynku lektur spontanicznych, nauki, dydaktyki czy informacji, wkraczając także na tzw. rynki „niszowe”.

Oferta wydawnicza

Przygotowując przegląd bieżących propozycji wydawniczych, korzystano z prac prowadzonych przez publicystów Biblioteki Analiz, katalogu największej katolickiej księgarni internetowej Gloria24.pl, aktualnych drukowanych katalogów wydawniczych i obserwacji poczynionych w lokalnych księgarniach na Śląsku. Poniżej dla przykładu zamieszczono rozkład oferty według działów księgarni katolickiej Gloria24 (Rysunek 1). Katalog jest bardzo zróżnicowany i obejmuje charakterystyczne dla wydań katolickich tematy, formy, kategorie wydarzeń i okoliczności. Zwłaszcza te ostatnie zwracają uwagę swoją wielorakością i liczbą, co ilustruje, pieczołowitość edytorów w eksponowaniu tytułów okazjonalnych.

Kształtowanie oferty tytułowej przez wydawców książki katolickiej odbywa się w oparciu o segmentację rynku, znajomość obiegu czytelniczych i kreowanie wzorów zachowań odbiorców. Wyróżniamy także pewne okoliczności, które występują na rynku publikacji i ulegają ciągłym zmianom. Należą do nich m.in.: motywy kierujące czytelnikami podczas zakupów w księgarni, mody czytelnicze, trendy czytelnicze, znaczące wydarzenia w życiu społecznym i kulturalnym, które kreują popyt na tematykę dzieł oraz gatunki i treści charakterystyczne dla literatury konfesyjnej.

Rysunek 1. Oferta według działów Księgarni religijnej Gloria24.pl.

<p>Najlepsze prezenty</p> <ul style="list-style-type: none"> • Do poczytania • Ekskluzywne • Gry (planszowe i komputerowe) • Prezenty dla dzieci i młodzieży • Przepisy kulinarne • Rozważania – coś dla ducha • Złote myśli • Prezenty dla Niej • Prezenty dla Niego • Prezenty dla Dziadka • Prezenty dla Babci • Prezenty dla grup • Top – 20 najciekawsze propozycje <p>Dla dzieci i młodzieży</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dzieci • Młodzież <p>Dokumenty Kościoła</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adhortacje • Encykliki • Katechezy papieskie • Listy • Pisma soborowe <p>Encyklopedie, słowniki</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atlasy • Encyklopedie • Leksykony • Przewodniki • Słowniki <p>Filozofia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etyka <p>Gazety i czasopisma</p> <p>Historia Kościoła</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historia chrześcijaństwa • Historia Kościoła w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • Historia Papiestwa <p>Historia Powszechna</p> <p>Inne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biblioteka Gościa Niedzielnego <p>Kalendarze</p> <p>Katechezy i homilie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kazania i homilie • Pomoce katechetyczne <p>Klasyka duchowości</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duchowość Karmelu • Thomas Merton <p>Kulinaria i Zdrowie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ziółolecznictwo i zdrowie <p>Literatura Piękna i Faktu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dramaty • Eseje i felietony • Labirynty – Kolekcja prozy • Listy, pamiętniki, autobiografie • Literatura faktu i reportaże • Literatura popularno-naukowa • O literaturze • Opowiadania i wspomnienia • Poezja • Powieści • Wywiady • Złote Myśli <p>Nauka</p> <p>Pod patronatem Gloria24.pl</p> <p>Podręczniki i materiały pomocnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gimnazjum • Materiały pomocnicze 	<ul style="list-style-type: none"> • Podręczniki według wydawców • Przedszkole • Szkoła Podstawowa • Szkoła Ponadgimnazjalna • Szkoła średnia <p>Psychologia i socjologia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Psychologia • Socjologia <p>Religioznawstwo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chrześcijaństwo • Islam • Judaizm • Sekty <p>Roraty</p> <p>Śpiewniki</p> <p>Św. Paweł Apostoł</p> <p>Teologia i inne nauki</p> <p>Kościół</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apologetyka • Ekumenizm • Katechizmy • Liturgika • Patrystyka • Pedagogika • Prawo kanoniczne • Teologia ciała • Teologia dla każdego • Teologia dogmatyczna • Teologia duchowości • Teologia fundamentalna • Teologia moralna <p>Wielki Post</p> <p>Wszystko o modlitwie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Książki o modlitwie i życiu wewnętrznym • Litanie • Modlitewniki i książki o modlitwie 	<ul style="list-style-type: none"> • Modlitwa kontemplacyjna (medytacja chrześcijańska) • Nabożeństwa • Nowenny • Rozważania <p>Wyzwania współczesności</p> <ul style="list-style-type: none"> • Homoseksualizm • Katolicka Nauka Społeczna • Kryzys kapłaństwa • Magia, okultyzm, wróżby • Ochrona życia • Ojcostwo • Rozwód i związki niesakramentalne • Seksualność • W obronie wiary i Kościoła <p>Z autografem</p> <p>Życie duchowe i sakramenty</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kierownictwo duchowe • Pokusa, grzech, nawrócenie • Powołanie • Rachunek sumienia • Rekolencje • Sakramenty <p>Życie wieczne</p>
--	--	--	--

Źródło: [7].

Motywy kupowania książek – to „powody określonego zachowania się ludzi wynikające z potrzeb, odczuć, skłonności i cech charakteru” [1, s. 140-142]. Książki mogą być środkiem do osiągnięcia wyznaczonego celu lub kontynuowania podjętych działań, służą temu

podręczniki szkolne (np. do nauki religii, pomoce katechetyczne) i akademickie (np. publikacje teologiczne, podręczniki uniwersyteckie), książki zawodowe i służące doskonaleniu zawodowemu (tytuły skierowane dla księży i kaznodziejów, animatorów grup modlitewnych i in.), poradniki (duchowe, psychologiczne) oraz książki przydatne do rozwijania pasji i uprawiania zajęć amatorskich. Innym przesłaniem skłaniającym do zakupu są indywidualne zainteresowania czytelnika, np. literaturą piękną, pozycjami naukowymi i popularnonaukowymi, które należą do tzw. swobodnego wyboru czytelniczego. Podczas pobytu w księgarni klient może kierować się własnymi motywami wynikającymi z jego osobowości i aspiracji poznawczo-kulturalnych lub zachowywać się pod wpływem działających bodźców. Ten drugi aspekt jest wykorzystywany przez domy książki, gdzie wysyłane są komunikaty promocyjne oddziałujące na podświadomość. Ponieważ skala rozpiętości powodów, dla których czytelnik decyduje się na zakup bądź obcowanie z wybranym tytułem, rozciąga się od potrzeby rozrywki do potrzeb naukowych, wzory zachowań czytelnicznych są z nimi ściśle związane.

Wydawcy literatury konfesyjnej, obserwując zmieniające się na rynku mody społeczne, zauważyli silny zwrot cywilizacji zachodu w kierunku świadomego odżywiania się. Wprowadzając na rynek liczne publikacje dotyczące zdrowego żywienia, zaspokajają popyt i realizują cele merkantylne. Edytorzy świadomie nasycają rynek publikacjami m.in. św. Hildegardy z Bingen⁴ lub dziełami współczesnych twórców traktujących o metodach żywienia, co z kolei wpływa na wzrost popularności mistycyki. W swojej ofercie wybrane pozycje mają: Wydawnictwo Esprit (Wighard Strehlow – *Święta Hildegarda z Bingen. Medycyna na każdy dzień*, Paul Ferris – *Z apteki św. Hildegardy. Skarbnica średniowiecznej wiedzy leczniczej*, Jany Fournier-Rosset – *Z kuchni świętej Hildegardy. Potrawy dla zdrowia i radości*), Wydawnictwo Pax (Petra Hirscher – *Leczmy się i gotujemy ze św. Hildegardą. Receptury i recepty ze średniowiecznego klasztoru*, Reinhard Schiller – *Ziola z apteki Świętej Hildegardy*). Wydawnictwo Jedność (Kluge Heideleore – *Wielka księga Hildegardy z Bingen. Tajemnice zdrowego życia*). Większą liczbą tytułów średniowiecznej uzdrowicielki może pochwalić się Wydawnictwo M: *Przyrodolecznictwo i Ziola św. Hildegardy* autorstwa mistycyki oraz trzy książki Brigitte Schmidle i Brigitte Pregonzer: *Kuchnia św. Hildegardy, Leczenie chorób. Św. Hildegarda z Bingen*,

⁴ Św. Hildegarda z Bingen (1098–1179) – mistyczka, uczona, pisarka i kompozytorka muzyki sakralnej.

Praktyczny poradnik zdrowego życia. Św. Hildegarda z Bingen. W treści dotyczące dbałości o zdrowie obfituje również cała seria *Biblia leczy* autorstwa dr. Don Colberta ukazująca się nakładem Wydawnictwa M. Cykl liczy obecnie trzynaście tomów. Oto wybrane zagadnienia, których dotyczą poszczególne pozycje: choroby skóry, alergie, nowotwory, zaburzenia snu, choroby serca i in.

Wśród odwiedzających księgarnie spora grupa osób poszukuje książek kulinarnych. Oficyny katolickie, zwłaszcza zakonne, proponują czytelnikom ciągle nowe tytuły prezentujące przepisy i zdradzające zakonne receptury. Wszystko to bardzo często w analogii do zdrowego żywienia. Asortyment w tej kategorii jest niezwykle bogaty i szeroki, a stałe dodruki i wznowienia świadczą o rosnącym zainteresowaniu podobną literaturą. Na rynku dostępne są pozycje ogólne, np. *Zdrowe odżywianie według recept klasztornych* Petry Altmann (Księgarnia św. Wojciecha), *Tajemnice Klasztornych Specjałów* (Jedność), *Receptury klasztorne. Dla duszy i ciała* Jacka Kowalskiego (Klub Książki Katolickiej), ale nie brak także typowych zbiorów przepisów, np.: *Gotujemy ze świętymi. Ilustrowana skarbnica autentycznych przepisów* (Księgarnia św. Wojciecha). Niektórzy wydawcy konkurują ze sobą na kulinarne interpretacje dań i wypieków według sióstr: *Jarska kuchnia Siostry Anieli* – s. Aniela Garecka (Salwator), *Kuchnia Sióstr Sercanek* (Wydawnictwo AA), *173 Specjały siostry Anastazji* – s. Anastazja Pustelnik (WAM), *Ciasta siostry Leonilli* – s. Leonilla (Wydawnictwo Sióstr Loretanek, obecnie Fundacja „Nasza Przyszłość”), *Kuchnia Siostry Filomeny* – s. Filomena (Wydawnictwo M). Większość wydań książek kucharskich z nazwiskami zakonnice osiąga wysokie nakłady i cieszy się ogromną poczytnością wśród czytelników, co obserwujemy podczas imprez targowych. Wówczas na stoiskach wydawców można spróbować dań przygotowanych przez autorki, otrzymać autograf i zasięgnąć fachowej porady. O niezwyklej popularności gotujących sióstr świadczą także wysokie nakłady – książki s. Anastazji łącznie sprzedały się w milionie egzemplarzy [5, s. 20]; oraz zaistnienie zakonnice w mediach – s. Aniela prowadzi własny program na kanale Religia.tv, a s. Leonilla spotyka się ze słuchaczami w Radiu Maryja.

Panująca od wielu lat moda na literaturę poradnikową i motywacyjną nie ominęła także sektora wydawców katolickich. Najczęściej kupowane są publikacje o tematyce psychologicznej i rodzinnej: *Jak zmienić swoje życie*, *Jak kochać po ślubie*. Niezwykle bogatą ofertą dysponuje Wydawnictwo W drodze, oto kilka wybranych tytułów z aktualnej oferty: *O sensie melancholii*, *Oswoić lęk*, *Książeczka o dobrym życiu*, *Mężczyźni i ich sekrety*. Ogromnym zainteresowaniem cieszą

się książki o. Ksawerego Knotza OFMCap. – *Seks, jakiego nie znacie* (Edycja Św. Pawła), *Nie bój się seksu, czyli kochaj i rób, co chcesz* (Esprit). Wysoką sprzedażą zwraca także uwagę publikacja *Małżeństwo i rodzina: 50 pytań. Mały poradnik rodziny chrześcijańskiej* (Instytut Edukacji Społecznej i Religijnej im. ks. Piotra Skargi). Poradniki psychologiczno-duchowe cieszą się powodzeniem u czytelników i wielu wydawców stara się mieć tytuły z tego zakresu w swojej ofercie (WAM, Rafael, W Drodze, eSPe).

Wymieniona powyżej literatura poradnikowa (w tym kulinarna) oraz publikacje zgodne z oczekiwaniami czytelników, którzy podążają za trendami czytelniczymi, najczęściej wpisują się w nurt literatury popularnej. Wydawcy konfesyjni, dobierając tytuły do swojej oferty, starają się także wykorzystywać sytuacje sprzyjające kupowaniu książek, jakimi są różne okoliczności życiowe. Kreują w ten sposób odbiorców nurtu literatury okazjonalnej. Wydawnictwa okolicznościowe to tytuły związane z celebracją wydarzeń rodzinnych (np. narodzin, ślubu, pogrzebu, przystąpienia do sakramentów świętych), dotyczące ważnych wydarzeń publicznych z punktu widzenia katolików (np. jubileusz, śmierć głowy Kościoła, wybór nowego papieża) oraz książki zwyczajowo kupowane na prezent (poradniki, zbiory przepisów, albumy). Dużą popularnością cieszą się pamiątki z okazji chrztu św., I Komunii Świętej, bierzmowania, ślubu i rocznic ślubnych oraz wszelkiego rodzaju zbiorki złotych myśli. Bardzo bogatą ofertą małych książeczek upominków, będących tomikami aforyzmów i rozważań, dysponuje Edycja św. Pawła, ale nie brak ich i u innych wydawców: Salwator, Księgarnia św. Wojciecha, Bernardinum, Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz. Szczególnym czasem, gdy sprzedają się wysokie nakłady dziecięcych edycji *Pisma Świętego*, jest okres komunii świętych w miesiącach kwietniu i maju. Biblia jest też często prezentem nabywanym z okazji zawarcia sakramentu małżeństwa, natomiast *Katechizm Kościoła Katolickiego* z okazji bierzmowania. Część literatury okazjonalnej ukazuje się w postaci albumów. Najszerszą ofertą pięknie i bogato ilustrowanych dzieł dysponuje Wydawnictwo Biały Kruk, które wyraźnie jest nastawione na wydawanie tych form publikacji. Wśród innych edytorów można wymienić: Wydawnictwo Michalineum, Wydawnictwo Adam, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, Edycję św. Pawła, Rafael, Wydawnictwo Apostolicum, Wydawnictwo Jedność, Wydawnictwo Paulinianum, Wydawnictwo Biblos, Wydawnictwo eSPe.

Wprowadzaniu tytułów okazjonalnych na rynek towarzyszą specjalne komunikaty i zabiegi wydawcy oraz dystrybutorów, m.in. eksponowanie okolicznościowych tytułów w oknach wystawienniczych,

w wybranych miejscach w księgarni, umieszczanie ich w odrębnych kategoriach e-księgarni, ekspansywne rozszerzenie sprzedaży na księgarnie ogólnosortymentowe, kioski prasowe, stoiska na miejskich targowiskach, super- i hipermarkety.

Nie mniej ważnym determinantem, brany pod uwagę przy kształtowaniu oferty wydawniczej literatury okolicznościowej, są wydarzenia i fakty mające wpływ na życie konsumentów, a więc i odbiorców książek katolickich. Część tych doniosłych wydarzeń ma bezpośredni związek ze Stolicą Piotrową i jej Namiestnikiem. Wszystkie pielgrzymki Jana Pawła II do Ojczyzny owocowały sporą podażą książek poświęconych Ojcu Świętemu oraz samemu wydarzeniu. Były to antologie homilii, albumy fotograficzne (bogata oferta Wydawnictwa Biały Kruk) oraz tzw. wydawnictwa popielgrzymkowe sprzedające się w bardzo wysokich nakładach. Edytorzy katolicy dokumentują również podróże apostołskie Benedykta XVI (np. do Polski i do Bawarii w 2006 roku).

Śmierć Jana Pawła II była wydarzeniem niezwykle ważnym w każdym wymiarze, oddziaływała ona także silnie na rodzimą branżę wydawniczą. Już nie tylko oficyny konfesyjne publikują dzieła związane z osobą Ojca Świętego, ale i spora część wydawców tzw. świeckich stara się wprowadzić na rynek własne tytuły. Dokonało się też większe otwarcie księgarstwa na ofertę wydawnictw religijnych. Wiele tytułów sprzedano w ogromnych nakładach np. *Pamięć i tożsamość* (Znak) – ok. 1 mln. egz., *Wstaniecie, chodźmy* (Wydawnictwo św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej) – 150 tys. czytelników, *Testament* (Wydawnictwo M/KAI), *Jan Paweł II poza protokołem i Śladami Jana Pawła II* (Rafaël/Arti), *Kwiatki Jana Pawła II* (Znak), *Droga do świętości. Jan Paweł Wielki* ks. Mieczysława Malińskiego (Wydawnictwo M), *Jan Paweł II dzień po dniu. Ilustrowane kalendarium wielkiego pontyfikatu 1978-2005* (Biały Kruk). Wymienione tytuły sprzedały się w nakładach powyżej stu tysięcy egzemplarzy. Podobny sukces odniosło dwóch edytorów świeckich Prószyński i S-ka (*Cuda Jana Pawła II*) i Wydawnictwo Literackie (*Autobiografia Jana Pawła II*). Warto zauważyć, że na rynku pojawił się *Modlitewnik. Za wstawiennictwem Jana Pawła II* (Rafaël) i *Nowenna o beatyfikację i kanonizację papieża Jana Pawła II* (WAM). Sporym powodzeniem cieszą się albumy związane z osobą zmarłego papieża – *Rok po odejściu* Wydawnictwa Rafaël sprzedał się w 44 tys. egz., natomiast *Dzieje Wielkiego Pontyfikatu* Białego Kruka liczą 27 tomów. Gdyby spojrzeć na tzw. ofertę papieską poprzez aktywność poszczególnych edytorów, to kilku wydawców szczególnie zasługuje na uwagę [5, s. 13-15]. Wymieniany już wcześniej Dom Wydawniczy Rafaël (m.in. seria *Jan Paweł II poza protokołem*),

Wydawnictwo św. Stanisława BM (m.in. wydane na trzecią rocznicę śmierci *Cuda. Z archiwum procesu beatyfikacyjnego i kanonizacyjnego Ojca Świętego Jana Pawła II*) i Wydawnictwo M (seria *Dziela zebrane Jana Pawła II*⁵).

Okres wyboru nowego następcy Św. Piotra sprzyjał także zainteresowaniu Polaków sprawami Watykanu, co zaowocowało popularnością niektórych tytułów: *Historia wyboru papieża, Konklawe XX wieku* (Wydawnictwo M), *Konklawe. Historia wyboru papieża* (Księgarnia św. Wojciecha), *Jak wybierano papieża* (Niedziela), *Habemus papam* oraz *Ochroniarze papieża* (Rafael).

Wybór na Stolicę Piotrową kardynała Ratzingera, który jako prefekt Kongregacji Wiary i tak był w Polsce często publikowany, spowodował, że wydawcy chętnie sięgnęli po twórczość tego autora. Kilka oficyn katolickich szczególnie przyczyniło się do propagowania dzieł dopiero co wybranego papieża. Wydawnictwo M wznowiło drukowane wcześniej: *Kościół. Pielgrzymująca wspólnota wiary, Prawda w teologii, Czas przemian w Europie, Eucharystia. Bóg blisko nas*. Krakowski Salwator regularnie publikuje homilie, wykłady, medytacje i refleksje Benedykta XVI, np.: *Demokracja w Kościele, Przesłanie Zmartwychwstania, Chrześcijańskie braterstwo*. Inni edytorzy publikujący dzieła Papieża lub Jemu poświęcone to m.in.: Klub Książki Katolickiej, Michalineum, Alleluja, Wydawnictwo AA, Księgarnia św. Wojciecha, Esprit, Polwen, Rafael, Wydawnictwo św. Stanisława BM, eSPe, W drodze, Edycja Św. Pawła, Homo Dei, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Wydawnictwo KUL, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”. Bardzo duży sukces komercyjny odniosła pierwsza publikacja Benedykta XVI *Jezus z Nazaretu* (Wydawnictwo M). Na specjalną uwagę zasługują jeszcze pozycje Białego Kruka – *Apostołowie* oraz *Paweł i pierwsi świadkowie Chrystusa*, które ukazały się w ramach cyklu *Nowa seria watykańska*. Każdy tom jest kwintesencją nauczania Ojca Świętego z pięknymi reprodukcjami malarstwa Giotta di Bondone, Rafaela Santi, Tiziana Vecelli, Hansa Memlinga, Leonarda da Vinci, Michelangela Merisi da Caravaggio i innych artystów.

⁵ Zespołowi redakcyjnemu przewodniczy ksiądz prałat Paweł Ptasznik – kierownik Polskiej Sekcji Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej. Edycja jest adresowana do naukowców i dla zwykłych czytelników. Zaplanowano XVI tomów. Wydawnictwo przygotowało specjalną witrynę poświęconą projektowi: www.dzielazebrane.pl. Poszczególne woluminy są formatu A4, po tysiąc stron każdy, oprawne w skórę ze złoceniami, ze złożonym brzegiem stron oraz zakładką.

Treści papieskie są nadal eksploatowane przez oficyny katolickie, czego przykładem jest imponująca liczba tytułów przygotowana na XVII Targi Wydawców Katolickich, zorganizowane pod tematem przewodnim „Błogosławiony Jan Paweł II – Osoba – Życie – Działalność – Świadectwo”. Tak bogata oferta papieska nawiązywała do beatyfikacji Jana Pawła II, która odbyła się 1 maja 2011 roku w Watykanie. Niektórzy analitycy obawiali się, że intensywne zainteresowanie tzw. literaturą papieską będzie zjawiskiem incydentalnym i po nasyceniu zapotrzebowania oraz spadku emocji znacznie prezentować tendencję malejącą ze wszystkimi negatywnymi skutkami [5, s. 12-13]. Szeroka różnorodność tytułowa pokazuje, że wydawcy w umiejętny sposób kreują swoją ofertę, co oznacza, że nie opierają jej wyłącznie o tytuły związane z Janem Pawłem II.

Komponując ofertę wydawniczą, edytorzy konfesijni często wykorzystują obchody jubileuszowe. Zalicza się do nich Rok Jubileuszowy⁶. Z okazji ogłoszenia Roku św. Pawła powstały specjalne portale informujące o życiu, działalności i pielgrzymowaniu Apostoła [10; 9], a wydawcy zadbali o liczne propozycje książkowe dla wiernych. Czytelnicy mogą nabyć opracowania biograficzne: *Uczniowie i współpracownicy św. Pawła* (Wydawnictwo M), *Słowa św. Pawła* (Bernardinum), *Św. Paweł z Tarsu* (Bratni Zew), *Nawrócenie Apostoła* (Salwator), *Święty Paweł – Apostoł Narodów* (eSPe), *Święty Paweł. Reporter na tropach Apostoła i Paweł z Tarsu. Pierwszy teolog chrześcijaństwa* (Edycja św. Pawła), *Apostoł Paweł od nawrócenia aż po Rzym* (Wydawnictwo KUL). Powodzeniem cieszą się też publikacje związane z kultem Świętego: *Katechezy o św. Pawle* autorstwa Benedykta XVI (eSPe), *Modlitwy do św. Pawła Apostoła* (Wydawnictwo M), *Rok świętego Pawła* (Rafa-el), *Dobrego dnia ze św. Pawłem* (Edycja św. Pawła) oraz pozycje poświęcone nauczaniu św. Pawła zawierające liczne edycje *Listów św. Pawła* wraz z komentarzami (Wydawnictwo KUL, WAM, Księgarnia

⁶ Rok Jubileuszowy (Rok Święty) – w tradycji judeochrześcijańskiej rok szczególnej łaski, przypominający pochodzenie człowieka od Boga, obchodzony cyklicznie, ogłaszany przez papieża; ostatni Rok Święty przypadł w 2000 roku ogłoszony 29 listopada 1998 przez Jana Pawła II jako *Wielki Jubileusz dwóch tysięcy lat chrześcijaństwa*. Kolejny cykliczny jubileusz powinien przypadać w 2025 r.. Rok Święty ogłasza się również z powodu specjalnych okazji poza wyznaczonymi okresami. Benedykt XVI już dwa razy ogłosił taki specjalny Rok Jubileuszowy: 28 czerwiec 2008 – 29 czerwiec 2009 jako Rok św. Pawła w drugie millenium od narodzin św. Pawła oraz 19 czerwiec 2009 – 11 czerwiec 2010 jako Rok Kapłański związany z postacią św. Jana Marii Vianneya.

św. Wojciecha i Edycja św. Pawła). Na Rok Kapłański [8] wydawcy katoliccy również zareagowali bogatą ofertą. Oto kilka tytułów: *Jan Maria Vianney. Ciche życie proboszcza z Ars* (Księgarnia św. Wojciecha), *Zapiski z Ars. Notatki naocznego świadka kazań, homilii i rozmów św. Jana Marii Vianneya* (Wydawnictwo Księży Marianów), *Św. Jan Maria Vianney. Myśli na każdy dzień, Drogowskazy dla grzeszników i Kazania proboszcza z Ars* autorstwa św. Jana Marii Vianneya (Wydawnictwo AA), *Różaniec ze świętym Janem Marią Vianneyem* (eSPe), *Święty i diabeł* (Wydawnictwo Karmelitów Bosych), *Św. Proboszcz z Ars* (Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz), *Święty Jan Vianney* (WAM). 1 stycznia 2010 roku rozpoczął się Rok Jubileuszowy⁷ w sanktuarium św. Jakuba w Santiago de Compostela. Obchody stanowiły przyczynek dla szerszych przedsięwzięć wydawniczych: *Drogami św. Jakuba. Duchowa pielgrzymka* (Wydawnictwo M), *Santiago de Compostela. Pielgrzymim krokiem* (WAM) i in.

Edytorzy dzięki swojej działalności akcentują również jubileusze ważne dla Kościoła w Polsce. W 2004 roku była obchodzona dwudziesta rocznica męczeńskiej śmierci ks. Jerzego Popiełuszki, co zaowocowało publikacjami poświęconymi duchownemu. Ukazał się m.in. album *Książ Jerzy Popiełuszko – Sługa Boży, patriota, męczennik* (Biały Kruk), *Popiełuszko. Wolność jest w nas* (Dom Wydawniczy Rafael), *Błogosławiony Jerzy Popiełuszko. Zapiski, listy i wywiady Ks. Jerzego Popiełuszki 1967-1984* wraz z płytą CD (Oficyna Wydawnicza Adam).

Wydawcy konfesyjnie publikują również *Biblię*, która ukazuje się w najróżniejszych wydaniach, przekładach i formatach. Najbardziej popularna w Polsce jest *Biblia Tysiąclecia* Paulińskiego Wydawnictwa Księży Pallotynów. Oferta tego edytora jest niezwykle bogata, bo zawiera blisko pięćdziesiąt pozycji w kategorii Biblia – Pismo Święte. Projektem zakrojonym na szeroką skalę jest przedsięwzięcie Oficyny Wydawniczej Vocatio, której nakładem ukazuje się *Prymasowska Seria Biblijna* pod redakcją naukową ks. Waldemara Chrostowskiego. Oto kilka tytułów wchodzących w jej skład: *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, *Konkordacja biblijna do Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu Biblii*

⁷ Jubileuszowy Rok Święty ogłasza się w Santiago de Compostela w tych latach, w których święto apostoła Jakuba (25 lipca) przypada w niedzielę. Poprzedni obchodzono w 2004 r., a następny będzie dopiero w 2021 r.

Tysiąclecia, Wielki atlas biblijny, Słownik wiedzy biblijnej, Synopsa czterech Ewangelii, Encyklopedia biblijna, Wielkie wydarzenia czasów biblijnych. Za tę serię wydawniczą Vocatio otrzymało nagrodę Stowarzyszenia Wydawców Katolickich FENIKS 2006. Zupełnie odmienna jest propozycja Wydawnictwa Diecezjalnego w Sandomierzu, które proponuje czytelnikom *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu* w formacie małych tomików. Seria *Zgłębiać Biblię* krakowskiego Salwatora to bardzo estetyczne opracowanie z bogatym komentarzem autorstwa włoskiego biblisty Gianfranco Ravasi. Bardzo dobrym przyjęciem cieszyły się też wszystkie publikacje znanej polskiej biblistki prof. Anny Świderkówny ukazujące się za pośrednictwem Wydawnictwa Tyniec (*Bóg Trójjedyny w życiu człowieka*), Znaku (*Biblia a człowiek współczesny*), Oficyny Adam (*Nie tylko o Biblii*). Inni polscy komentatorzy to Waldemar Chrostowski (*Bóg, Biblia, Mesjasz*; Fronda) i ks. prof. Edward Staniek (seria *Wróćmy do Ewangelii*, album *Z narodzeniem Jezusa było tak... i inne*; Rafael). O bogactwie oferty i intensywnej działalności edytorów konfesyjnych w tym zakresie świadczy m.in. zawartość kategorii *Biblia i biblistyka* w internetowej księgarni Gloria24.pl, gdzie wyróżniono następujące podkategorie: Archeologia biblijna, Biblia, Komentarze do Biblii, Medytacje i rozważania biblijne, Wokół Biblii, Wydania ekskluzywne Biblii. Zainteresowani czytelnicy mogą także nabywać dzieła apokryficzne, których teksty wraz z komentarzami ukazały się nakładem Wydawnictwa M (*Zaginiona ewangelia Judasza. Fakty i fikcje*), WAM (woluminy pod red. ks. Marka Starowiejskiego), Wydawnictwa Jedność (*Judasz Iskariota*), Vocatio (*Apokryfy Starego Testamentu w Prymasowskiej Serii Biblijnej*) i wielu innych.

Oferta oficyn katolickich obejmuje także tomiki poetyckie autorstwa osób duchownych i świeckich. Ze względu na różnorodność tytułów autorka wymienia jedynie wybranych poetów i wydawców, którzy ich publikują. Najczęściej czytany jest ks. Jan Twardowski (m.in.: Księgarnia św. Wojciecha, Bernardinum, Edycja św. Pawła, Gaudium, PAX, Pallottinum), ale Polacy chętnie kupują także tomiki ks. Malińskiego (Znak), Karola Wojtyły (PAX) i ks. prof. Jerzego Szymika (Emmanuel, Księgarnia św. Jacka). Mniej znani, ale wśród zainteresowanych cieszący się powodzeniem, to: Anna Kamieńska (PAX), ks. Bogdan Król (Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz), ks. Tadeusz Waldemar Kraus (Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz), Andrzej Sikorski (Księgarnia św. Wojciecha), Krzysztof Lisowski (WAM), Jan Kasper (W drodze), Ks. Karol Antoniewicz (PAX), Zbigniew Jankowski (PAX), Ernest Bryll (Gaudium, PAX), ks. Jan Sochoń (PAX, Bernardinum), Stanisław Kobiela SAC (Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów),

Zbigniew Jankowski (Bernardinum), Janusz St. Pasierb (Bernardinum), ks. Wiesław Rodzewicz (Księgarnia św. Wojciecha), Wojciech Wencel (Apostolicum).

Proza religijna [3, s. 15-17; 4, s. 24-26], na którą w czasie komunizmu był stale rosnący popyt, w latach 90. nie przeżywała takiego rozkwitu, głównie z powodu braku tytułów, tak rodzimych, jak i zagranicznych autorów. Jednak od kilku lat obserwujemy coraz większą aktywność w tym zakresie, co ilustrują wybrane przykłady. Wydawnictwo PAX publikuje znane od lat książki Zofii Kossak (również Edycja św. Pawła i Prodoks), Jana Dobraczyńskiego, Giovannino Guareschi (seria o proboszczu Don Camillo) oraz Lloyda C. Douglasa (wznowienia – *Szata*, *Wielki Rybak*, nowość – *Wspaniała obsesja*). Nakładem PAXu ukazały się także powieści: Alma Johanna Koeniga – *Boski Neron*, Jerzego Piechowskiego – *Cezar płaci denara*, *Czas minął imperatorze*, Williama E. Barretta – *Czarnoksiężnik*, Kristin Billerbeck – *Czego chce dziewczyna*, Francine Riverso – *Ogród Leoty*, Rachel Billington – *Imperium kobiet*, Gisberta Haefes – *Kochanka Pilata*. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na brzmienie tytułów. Wydawcy starają się nimi przyciągnąć czytelnika, zaintrygować, wskazać na wątek sensacyjny. Są to zabiegi, które przed okresem transformacji nie były stosowane.

Wydawnictwo M wznowiło powieści Romana Brandstaettera. Oficyna Fronda przypomniała polskim czytelnikom twórczość Gilberta Keitha Chestertona: *Heretycy*, *Obrona świata*, *Człowiek, który był Czwartkiem*, *Kula i krzyż*, *Ortodoksja*, *Wiekuiasty człowiek*. Dobrych polskich autorów drukuje Polwen, mając w swojej ofercie Halinę Popławską: *Hiszpańska romanca*, *Kwiat lilii we krwi*, *Szkaplerz wandejski* i Teodora Jeske-Choińskiego: *Gasnące słońce*, *Błyskawice*.

Duży sukces odniósł Jan Grzegorzcyk – autor książek o duchowości i wierze, m.in. bestsellerowego cyklu o przypadkach księdza Grosera, który ukazał się w świeckim Wydawnictwie Zysk i S-ka. Sukces wydawniczy Adieu, Trufli i Cudzego Pola zaowocował nowymi tytułami *O bogatym młodzieńcu, który nie odszedł zasmucony*. *Błogosławiony Michał Czartoryski (1897-1944)* (Znak), *Dziurawy kajak i Boże Miłosierdzie* (Wydawnictwo W drodze). Ten drugi edytor zapoznał czytelników z Davidem Torkingtonem – autorem trylogii *Peter Calvay*. *Pustelnik*, *Peter Calvay*. *Prorok*, *Peter Calvay*. *Mystyk* oraz Tedem Dekkerem – *Trzy*, *Błysk*. Z polskich autorów wymienić należy debiutantów cieszących się dobrym przyjęciem: Lidie Ewę Witek – *Wybór Marty*, *Jan z wyspy Patmos* i Katarzynę Matejek – *Wybór Łukasza* (Wydawnictwo Księży Marianów), Piotra Heszana – *Chodząc po Krakowie na czworakach* (Rafael) oraz Marynę Miklaszewską – *Wojtek z Armii*

Andersa i Mariusza Paska – *Paragraf 13* (Frona). Niezwykle wartościowe są również przekłady francuskich autorów Jeana Raspaila i Vladimira Volkoffa (Klub Książki Katolickiej). Na polskim rynku ukazały się też tłumaczenia Michaela O'Briena, porównywanego na świecie z Dostojewskim i Tołstojem: *Ojciec Elias* (Wydawnictwo M), *Dziennik zarazy* i *Dom Sophii* (Znak). Wydawnictwo Salwator poszukuje dobrych tytułów na rynku niemieckim i wydało już powieści Hermanna Mulhaupta – *Strach diabła* i *Tajemnica mnicha* oraz Markusa Herrmanna – *Kamerdyner papieża*. Ciekawe serie wydawnicze ostatnich lat to: *Biografie Świętych* – osiem powieści autorstwa Louis de Wohl (Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz), *Powieść z blachą* (Wydawnictwo M), *Powieści z duszą* (Znak), *Labirynty* (WAM) i *Powieści z krzyżem* (Frona). Średni nakład powieści katolickich to 3 000-6 000 egz., ale zdarzają się bestsellery znacznie przekraczające tę liczbę. Wszystko w dużej mierze zależy od rozpowszechnienia informacji o książce, czyli działań marketingowych wydawcy i dystrybutorów. Opublikowany przez Jedność powieściowy debiut Pino Farinottiego *7 km od Jerozolimy* w roku wejścia na rynek sprzedał się w 10 tys. egz., co jest wynikiem bardzo dobrze zorganizowanej promocji.

Wielu wydawców wspiera swoją ofertę książkami o modlitwie i życiu wewnętrznym, takimi jak: litanie, modlitewniki, nabożeństwa, nowenny, rozważania. Czytelnik ma tak duży wybór w tej tematyce, że niejednokrotnie będzie mu trudno podjąć decyzję. Bogactwo różnych edycji książeczek do nabożeństwa i tomików modlitewnych jest szerokie i skierowane do różnych odbiorców: dla dzieci – *Mój malutki mszalik* (Edycja św. Pawła), dla młodzieży – *Modlitwa psalmami* (eSPe), dla osób dojrzałych – *Modlitewnik seniora* (Rafael), dla matek – *Modlitwy dla matek oczekujących potomstwa* (Wydawnictwo M) i wiele innych. Księgarnia internetowa Gloria24 w kategorii Modlitewniki osobno wyodrębnia tytuły dla dzieci, osobno dla dorosłego odbiorcy. Pomimo niezwykle dużego wyboru nie jest łatwo o dobry modlitewnik dla dzieci. Warstwa merytoryczna jest zazwyczaj satysfakcjonująca, ale poważny problem stanowią ilustracje. Często są one infantylne lub schematyczne. Warto, aby wydawcy katolicki, zwłaszcza ci z szeroką ofertą dla dzieci, wyszli poza stereotypowe przedstawienia elementów liturgii i wizualizacje modlitwy codziennej.

Niezwykłą popularnością wśród czytelników cieszą się dzieła hagiograficzne. Historie osób wyniesionych na ołtarze, od zarania będące sferą zainteresowania Kościoła, nadal bardzo przyciągają wiernych (i nie tylko). Prawie każdy edytor katolicki oferuje przynajmniej kilka opowieści o błogosławionych i świętych, a często są to obszerne zbiory

tekstów. Wydaje się, że wielu Polaków uważa, że poza Biblią warto mieć w domu również żywoty świętych. Poza tradycyjnymi zbiorami historii o świętych nieustającym powodzeniem cieszą się wszelkie publikacje dotyczące Ojca Pio (Edycja św. Pawła, Serafin, Rafael, Wydawnictwo M, Wydawnictwo Księży Marianów, Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz, WAM, Salwator, eSPe, Jedność), siostry Faustyny Kowalskiej (Znak, Wydawnictwo AA, WAM, Salwator, Gaudium, Wydawnictwo Księży Marianów, KUL, Wydawnictwo Karmelitów Bosych, eSPe, Rafael), Matki Teresy (Znak, PAX, Edycja św. Pawła, Niedziela, Wydawnictwo Księży Marianów, Księgarnia św. Wojciecha, Salwator, WAM, eSPe) oraz Charlesa de Foucauld, św. Franciszka z Asyżu, Jana Marii Vianney'a, Joanny Beretty Molla, Teresy od Dzieciątka Jezus i innych.

Niektóre oficyny proponują swoim czytelnikom materiały do nauki religii. Jednym z wiodących na rynku wydawców katolickich mających bogatą ofertę katechetyczną jest WAM. Edytor przygotował dla swoich odbiorców specjalny serwis katechetyczny [11], w którym znajduje się szczegółowy wykaz podręczników. Można za jego pośrednictwem zamówić aktualny katalog katechetyczny i skorzystać z *Niezbędnika katechety* (m.in. plany wynikowe, klucze do kartkówki, oferta edukacyjna) oraz działu *Informacje*, gdzie na bieżąco zamieszczane są notatki z ważnymi treściami dla nauczycieli religii. Poza podręcznikami szkolnymi wydawnictwo oferuje podręczniki metodyczne, materiały pomocnicze i podręczniki do katechezy parafialnej. Przygotowywane serie są adresowane do przedszkolaków, uczniów szkoły podstawowej, gimnazjalistów, uczniów szkoły zawodowej oraz licealistów i uczniów technikum. Wszystkie tytuły mają odpowiednik w postaci podręcznika metodycznego dla nauczyciela. Dział materiałów pomocniczych zawiera dokumenty katechetyczne, pomoce katechetyczne (dodatkowe scenariusze, atlasy biblijne), materiały okołokatechetyczne (książki do wykorzystania podczas lekcji religii lub do pogłębienia wiedzy) i literaturę naukową.

Kolejną oficyną specjalizującą się w podręcznikach do katechezy jest kielecka Jedność. Seria dla przedszkolaków nosi tytuł *W radości dzieci Bożych* i oprócz podręczników zawiera również płyty CD z piosenkami i opowiadaniem. Oferta dla szkół również podzielona jest na cykle: *W rodzinie dzieci Bożych* (I-III) i *W przyjaźni z Bogiem* (IV-VI) – szkoła podstawowa, *W drodze do Ojca* – gimnazjum, *żyć, aby wierzyć i kochać* – liceum i technikum. Materiały przygotowujące do bierzmowania naszą wspólny tytuł *Otrzymanie Jego moc*. Oferta Jedności obejmuje też dwa podręczniki kierowane do uczniów szkoły specjalnej.

W skład poszczególnych serii wchodzi także podręczniki metodyczne dla nauczycieli. Dział pomocy katechetycznych Jedności zawiera blisko osiemdziesiąt dodatkowych publikacji ze scenariuszami lekcji i przedstawień, opowiadaniem, propozycjami nabożeństw, opisującymi metodami pracy.

Komplet podręczników do nauki religii proponuje także Wydawnictwo Święty Wojciech. Ze strony głównej oficyny można przejść do specjalnego serwisu [13], gdzie udostępniono plany wynikowe, zasady oceniania, wykaz programów i podręczników, bezpłatny katalog katechetyczny. Istnieje także możliwość zaprenumerowania miesięcznika „Katecheta” oraz newslettera z nowościami. Zrealizowano odrębne serie dla poszczególnych poziomów nauczania: przedszkole, szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna i nadprogramowo dla uczniów niesłyszących (gimnazjum). Wydawca przygotował też pełną ofertę metodyczną dla nauczycieli oraz do przeprowadzenia katechezy parafialnej, a dodatkowo proponuje szereg pomocy katechetycznych (scenariusze, statystyki, opracowania, plansze edukacyjne, atlas biblijny, dodatkowe konspekty itp.)

Pomoce duszpasterskie i katechetyczne ma w swojej ofercie również Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz. Należą do nich m.in. broszury związane z sakramentami świętymi (*Namaszczenie Chorych, Pokuta i pojednanie, Bierzmowanie, Eucharystia, Chrzest*), materiały do powielania – *Katecheza eucharystyczna w szkole i w parafii*, podręczniki dla przedszkolaków – *Elementarz Katechetyczny czterolatka, Elementarz katechetyczny pięciolatka*. Są też inne wydawnictwa konfesyjne, które nie mają pełnej oferty podręcznikowej, ale opracowały bogate i różnorodne publikacje wspierające nauczanie religii, prowadzenie grup młodzieżowych (ministranci, oaza, Dzieci Maryi) i pracę dydaktyczną z młodzieżą. Na uwagę zasługuje seria *Odkrywać prawdę* wydawnictwa eSPe. Jest to wydawnictwo trzytomowe (z płytami CD) będące pomocą duszpasterską dla moderatorów, katechetów i animatorów pracy z młodzieżą. Oficyna eSPe publikuje też zbiorki scenariuszy lekcji i teatryków, np. *Nasz teatrzyk. Scenariusze dla przedszkolaków* oraz inne tytuły pomocne w pracy katechetycznej. Ciekawą propozycją są też tytuły Wydawnictwa św. Stanisława BM, m.in. rozważania katechizmowe autorstwa ks. Edwarda Stańka: *Bogactwo i piękno świata dobra, Bogactwo i piękno objawionej prawdy, Bogactwo i piękno świata łaski, Bogactwo i piękno świata miłości*, opracowania do wykorzystania na lekcjach religii w ciągu całego roku: *Nie bójcie się marzyć. Nabożeństwa i katechezy okolicznościowe, 100 pomysłów dla katechetów* – Phyllis vos

Wezeman oraz materiały przygotowujące do bierzmowania: *Wypłyn na głębie...*

Zainteresowanie wśród czytelników wzbudza także literatura homiletyczna. Sprzedaż tych wydawnictw świadczy o tym, że korzystają z niej nie tylko duchowni i kapłani przygotowujący kazania, ale i osoby świeckie. Popularnością cieszą się książki: o. Raniero Cantalamessa OFMCap. (Salwator, Serafin, eSPe), ks. Bronisława Mokrzyckiego (WAM), ks. Bogusława Nadolskiego TChr. (WAM), Tomáša Špidlika (Bratni Zew), Wacława Hryniewicza OMI (Verbinum), ks. Tadeusza Dajczera (Edycja św. Pawła, Fidei), Augustyna Pelanowskiego OSPPE (Wydawnictwo W Misji, Wydawnictwo Misjonarzy Krwi Chrystusa Pomoc), Krzysztofa Wonsa SDS (Salwator). A to tylko nieliczni autorzy, po których rozważania nad Ewangelią, życiem i sprawami ostatecznymi sięgają czytelnicy literatury katolickiej.

Treść wielu książek publikowanych przez wydawców konfesyjnych odnosi się do spraw wiary i duchowości, filozofii, teologii, historii Kościoła, tematyki maryjnej, różańcowej, eucharystycznej. Ważnym elementem produkcji wydawniczej są dokumenty Kościoła: adhortacje, encykliki, katechezy papieskie, listy, pisma soborowe. Ukazują się także kompendia wiedzy, leksykony i encyklopedie. Niektóre dzieła są zakrojone na szeroką skalę, m.in. dwudziestotomowa *Encyklopedia Białych Płam* Polskiego Wydawnictwa Encyklopedycznego Polwen. Spora liczba wydawców posiada w swojej ofercie także literaturę dla dzieci (m.in. Wydawnictwo Diecezjalne Sandomierz, Edycja Św. Pawła, WAM). Niesłabnącym zainteresowaniem cieszy się problematyka cudów i zagrożeń duchowych. Publikacje naukowe stanowią pokaźny zbiór wśród wyżej wymienionych i bezsprzecznie są zaliczane do literatury wysokiej. Grupę odbiorców stanowią pracownicy uczelni, studenci, duchowni, zakonnicy oraz osoby zainteresowane zgłębianiem wiedzy z tego zakresu. Przeglądając katalog tematyczny księgarni Gloria24.pl dla działu Religioznawstwo otrzymamy możliwość wybrania jednej z podkategorii: Chrześcijaństwo, Grecja i Rzym, Islam, Judaizm, Religie Wschodu, Sekty i zagrożenia. Dominują tutaj książki takich wydawców, jak: Wydawnictwo Święty Wojciech (*Ojcowie religii*), WAM (*Anioły i demony w różnych religiach świata*), W drodze (*Bóg, człowiek, społeczeństwo*), Salwator (*Ikona w życiu, w wierze i w teologii Kościoła*), Wydawnictwo KUL (*Jeruzalem, Jerozolima. Starotestamentowe i hellenistyczne korzenie Łukaszeckiego obrazu świętego miasta w świetle onomastyki greckiej*). Dział Filozofia posiada zdecydowanie więcej publikacji, a ponadto zawiera podkategorię Etyka liczącą kilkanaście tytułów. Przeważają pozycje Wydawnictwa KUL, Znaku, Wydawnictwa

Petrus, WAMu i PAXu, ale znajdziemy też książki wydane przez Homo Dei, eSPE, Tyniec, Wydawnictwo M, Frondę, Salwatora i Bratni Zew. Bardzo podobnie sytuacja przedstawia się jeśli przeglądamy dział Teologia – dominuje Wydawnictwo KUL, pojawiło się Centrum Myśli Jana Pawła II a pozostałe powtarzają się jak w powyższych sekcjach. Dla kategorii Dokumenty Kościoła warto wyróżnić Pallottinum, WAM, Wydawnictwo Świętego Wojciecha, Wydawnictwo KUL i Wydawnictwo Niedziela.

Powyżej zaprezentowano bieżącą ofertę wydawniczą charakterystyczną dla wydawców książki katolickiej, która wpisuje się w obiegi czytelnicze i segmentację rynku. W kontekście wzorów zachowań czytelniczych łatwo zauważyć dwubiegunowość odbiorców, ale obok literatury wysokiej i popularnej wyraźnie zaznacza się nurt literatury okolicznościowej stanowiąc obszerną część całej oferty.

Na zakończenie warto zwrócić uwagę na stabilną pozycję wydawców książki katolickiej w branży edytorskiej. W latach 90. XX wieku ta część rynku była jeszcze stosunkowo hermetyczna, co widać zwłaszcza w ówczesnych procesach dystrybucji, ale też stale się rozwijała. Ostatnie dziesięciolecie pokazuje skalę przeobrażenia, a możemy to obserwować na kilku płaszczyznach: rozszerzenie się repertuaru, zróżnicowanie i wzbogacenie oferty, komercjalizacja oraz włączenie w ogólnopolski rynek książki, zwłaszcza jeśli chodzi o dystrybucję i dostępność katolickich tytułów. Niniejszy artykuł, choć w niewielkim zakresie, prezentuje wydawców książki katolickiej aktywnych na polskim rynku po 1989 roku, to jednak zwraca uwagę na istnienie całego systemu wpisującego się w kulturę czytelniczą.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Cybulski R.: *Motywy kupowania książek*. W: *Współczesne polskie księgarstwo*. Wrocław 1981. ISBN 83-04-00676-6.
- [2] Czerwiński M.: *System książki*. Warszawa 1976.
- [3] Frołow K., Wolak J.: *Raport o książce katolickiej*. Edycja 2005. Warszawa 2005. ISBN 83-89143-40-2.
- [4] Frołow K., Wolak J.: *Raport o książce katolickiej*. Edycja 2007. Warszawa 2007. ISBN 978-83-89143-79-2.
- [5] Frołow K., Wolak J.: *Raport o książce katolickiej*. Edycja 2009. Warszawa 2010. ISBN 978-83-61154-47-1.
- [6] Kondek A. S.: *Zagadnienia wydawnicze i księgarskie*. Skrypt. Warszawa 2010. ISBN 978-83-61464-56-3.

- [7] *Księgarnia religijna Gloria24.pl* [online]. [Data dostępu: 27.11.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://gloria24.pl/>.
- [8] *Rok kapłański* [online]. [Data dostępu: 23.05.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://rokkaplanski.niedziela.pl>.
- [9] *Rok Świętego Pawła* [online]. [Data dostępu: 23.05.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://swpawel.niedziela.pl>.
- [10] *Święty Paweł Apostoł* [online]. [Data dostępu: 23.05.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.swietypawel.pl>.
- [11] *WAM. Serwis katechetyczny* [online]. [Data dostępu: 23.05.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://katecheza.wydawnictwowam.pl>.
- [12] Wróbel J.: *Rola i znaczenie imprimatur w procesie wydawniczym książki katolickiej – wybrane problemy* [online]. [Data dostępu: 23.05.2011]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/2007/91/a.php?wrobel>.
- [13] *Wydawnictwo Święty Wojciech. Dla katechetów* [online]. [Data dostępu: 23.05.2011]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ksw.com.pl/pl/dla_katechetow.html.

Joanna Wróbel

Reading Department

Institute of Library and Information Science

University of Silesia

e-mail: jwrobel@us.edu.pl**PUBLISHING OFFER AND READERS IN THE
BOOK SYSTEM OF CATHOLIC PUBLISHERS****ABSTRACT:**

The reading culture comprises, among other things, publications of the Catholic profile. The Catholic publishers' book is so well established in the editorial industry that we can speak of the existence of a separate system. The book has its publishers, disseminating institutions, audiences and promoting institutions. Editors of the Catholic books, preparing to

give a publishing offer, take into consideration market segmentation, circulation and readers' preferences, which directly influence publications that are to be released in the book market.

KEYWORDS:

Book system. Catholic Publisher. Circulation and readership. Market segmentation. Publishing offer. Readership behaviour patterns. Reading of Catholic publishers' books. The book of Catholic publishers.